

IRENE PAPAS, ACTRIU

Text: LLUC SOLER / Fotos: RAFA GIL

"L'art és un país sense classes"

Irene Papas, un dels grans mites del cinema i del teatre europeus, es troba al País Valencià treballant en el muntatge 'Apocalipsis, voz de mujer', que podrem veure al Teatre Romà de Sagunt el proper 23 de juliol i el 7 d'agost al castell de Peralada.

Considerada com un dels grans mites del cinema i del teatre europeus de la segona meitat del segle, Irene Papas prepara a València el seu debut com a directora teatral amb un espectacle que es presentarà al Teatre Romà de Sagunt.

Nascuda l'any 1929 en un petit poble entre Corint i Micenes, Irene Lelekou va viure la passió pel teatre clàssic des de la seua infantesa. Després d'estudiar art dramàtic, empenqué la seua carrera artística amb la voluntat de contribuir a la recuperació i difusió del ric patrimoni teatral del seu país. El cinema fou per a ella un excel·lent vehicle de difusió de les tragèdies gregues entre el gran públic, però també una via per a la seua consagració internacional com a actriu. Malgrat la seua dedicació al cinema, Irene Papas no ha deixat mai de treballar en el teatre, encara que intenta seleccionar acuradament els seus projectes. Després de quasi cinquanta anys d'intensa activitat teatral i cinematogràfica, encara conserva la il·lusió per enfrontar-se a nous reptes professionals. Des de fa un mes, l'actriu grega treballa intensament a València en el muntatge *Apocalipsis, voz de mujer*, un espectacle que combina música i teatre, i que s'estrenarà el 23 de juliol vinent al Teatre Romà de Sagunt per a presentar-se posteriorment, el 7 d'agost, en el Festival Castell de Peralada. Escrita pel psiquiatre grec Iorgos Jimonas i traduïda al castellà pel catedràtic de grec de la Universitat de València Antoni Melero, l'obra representa el seu debut en la direcció teatral. En aquest espectacle, amb la direcció musical de Joan Cerveró i la participació del Cor de

València, l'actriu també actuarà acompanyant l'artista flamenca Carmen Linares i les actrius valencianes Àngela Castilla, Cristina Perales, Maria Josep Peris i Marina Vinals.

Després de passar una nit d'insomni sense poder desconnectar dels assaigs de l'obra, Irene Papas va tenir l'amabilitat de concedir aquesta entrevista. Mal-

grat el cansament, l'actriu va mantenir una gran vitalitat i entusiasme en parlar dels seus projectes i de la seua vida. Alta, molt prima i elegant, l'actriu grega és una persona afable i divertida que no respon a la seua imatge de dona temperamental marcada per la tragèdia. A vegades, els mites del teatre i el cinema són tan sols un producte de la febril imaginació de l'espectador.

"Després de tants anys en el teatre, el pas a la direcció no ha representat cap problema.

Hi estic familiaritzada. No significa un pas fonamental en la meua carrera. No tinc tampoc la pretensió d'iniciar una nova etapa."

—Com va sorgir la idea d'iniciar una nova etapa de la seua trajectòria professional com a directora de teatre?

—Núria Espert era la persona més indicada per a fer aquest treball, però no podia acceptar perquè tenia altres compromisos. Els promotors del muntatge em parlaren del projecte i vaig considerar que podia ser un treball apassionant. Després de tants anys al món del teatre, el pas a la direcció no ha representat cap

problema. És un ofici amb el qual estic familiaritzada. Per això no significa un repte fonamental en la meua carrera. Però no tinc tampoc la pretensió d'iniciar una nova etapa com a directora.

—L'obra que dirigeix s'inspira lliurement en textos de l'Apocalipsi de Sant Joan però també és interpretada exclusivament per dones. Es tracta d'una refle-

xió sobre les religions o sobre la condició femenina?

—No, exactament. El text parla fonamentalment de l'obediència dels homes a les lleis i de la difícil recerca de la llibertat, però també de la felicitat. És una reflexió molt complexa sobre els temes universals que donen sentit a la vida. El text està molt vinculat amb la tragèdia grega, però també incideix en els problemes actuals de la dona com a protagonista de les transformacions del canvi de mil·lenni.

—*Per què ha treballat amb la cantant flamenca Carmen Linares en aquesta obra?*

—Jo volia estar en contacte amb el seu immens talent. No coneixia Carmen personalment però ara amb aquest muntatge he pogut comprovar que és una dona que expressa en cada moment els seus sentiments d'una forma molt intensa i vertadera. A més, és una artista que sap connectar profundament amb la sensibilitat del públic.

—*El públic i la crítica la identifiquen amb una actriu de tragèdia. No és una limitació per al seu treball aquesta consideració?*

—És un problema que no m'afecta gens. Sóc una actriu que pot fer i ha demostrat la seua capacitat per a interpretar qualsevol paper. En tot cas és un problema dels crítics que troben més senzill fer ús d'un determinat repertori de tòpics.

—*El teatre exigeix un gran esforç físic i una certa monotonia quan una obra es representa moltes vegades. Pot suportar vostè les exigències d'aquesta professió?*

—Quan era jove feia moltes gires amb moltes representacions d'una mateixa obra teatral. És una experiència que no contribueix a l'educació de l'actor, tan sols garanteix la teua supervivència. El fet d'interpretar un personatge durant un llarg temps resulta esgotador físicament i mentalment. Per això, jo actue exclusivament en festivals molt determinats. M'agrada treballar als assaigs durant tres o quatre mesos, però no puc fer més que unes quantes representacions.

—*Com foren els seus primers anys d'actriu?*

—Després d'acabar els quatre anys d'estudis d'art dramàtic, vaig començar a fer tragèdies com ara *Electra* o *Macbeth*. Poc després vaig treballar amb una companyia de teatre de varietats. No he fet mai distincions en el teatre, simplement, tenim actors, bons actors i d'altres que no fan bé el seu treball. M'agrada treballar en tots els gèneres teatrals i, si tinguera l'oportunitat, en totes les formes d'expressió artística. M'hauria agradat tenir l'oportunitat d'estudiar musical o ball per a fer, per exemple, un espectacle de cabaret. L'art, no té jerarquies com la societat. L'art és un país sense classes.

—*Com va entrar en contacte amb el cinema nord-americà?*

—A principis de la dècada dels cinquanta tenia molt d'interès a conèixer els sistemes de treball de l'Actor's Studio i vaig viatjar als Estats Units. Alguns productors nord-americans insistiren a dir-me que fera unes proves per a Hollywood i em contractaren l'any 1955 per a treballar en *Tribute to bad man*, un western dirigit per Robert Wise que tenia com a protagonista principal James Cagney, encara que el seu paper estava destinat originalment per a Spencer Tracey.

—*Fou difícil adaptar-se a les condicions laborals de Hollywood?*

—No faig distincions entre Europa i Amèrica perquè la gent del cinema forma part d'una mateixa nació. Els americans són molt professionals i poden disposar de grans pressupostos però el cinema sempre és el mateix ofici. Al llarg de la meua carrera, he treballat amb directores de cinema italians, francesos, grecs o àrabs en grans i petites produccions. He treballat, per exemple,

en el Nord d'Àfrica amb el realitzador Moustapha Akkad en *El Lleó del desert* i en *Mahoma, el missatger de Déu*.

—*La seua carrera cinematogràfica està marcada per la seua col·laboració amb Michael Cacoyannis en *Electra* (1962) *Ifigènia* (1976) i *Les Troianes* (1971). Què pensa d'aquestes adaptacions al cinema de les tragèdies greges?*

—Eren pel·lícules molt comercials, però d'una gran bellesa que contribuïren a difondre el teatre grec. Cacoyannis fou un dels primers perquè era grec, però també tenim la versió d'*Edip* de Pasolini. El cinema ha canviat món amb les noves tecnologies i això dona moltes possibilitats. Aprofitant el progrés tècnic, m'agradaria tenir l'oportunitat de fer cinema fantàstic amb les faules i les narracions mitològiques. La literatura clàssica grega pot ser un fons d'inspiració

excel·lent per al cinema.

—*Vostè ha treballat dues vegades amb el realitzador Francesco Rosi. Com fou l'experiència?*

—L'any 78, vaig intervenir en *Crist s'ha aturat a Èboli*, que fou rodada al sud d'Itàlia. Deu anys després, Francesco Rosi em va tornar a cridar per a fer *Crim d'honor* (*Cronaca di una morte annunciata*). Una part important del rodatge es va fer a Cartagena de Índies, on feia una calor infernal. Més de 40 graus durant tots els dies de treball. El pobre Francesco va perdre vint quilos i jo necessitava aigua constantment per a no morir deshidratada.

—*El cinema grec té una producció anual molt reduïda i és poc conegut a l'estranger. Quines són les causes de la seua crisi permanent?*

—El cinema grec està encara molt endarrerit perquè som un país petit, amb una demografia baixa i sense massa recursos econòmics. Quan no hi ha una indus-

"Aprofitant el progrés tècnic, m'agradaria tenir l'oportunitat de fer cinema fantàstic amb les faules i les narracions mitològiques. La literatura clàssica grega pot ser un excel·lent fons d'inspiració per al cinema."

tria cinematogràfica amb bons equipaments tècnics, les pel·lícules sempre tenen una factura amateur. També tenim falta d'idees i guions interessants. Un dels principals problemes del cinema grec, però també d'altres països, és la manca d'originalitat.

—*Quines són les seues motivacions per a començar un projecte?*

—El treball m'ajuda a viure i justifica la meua presència en aquest món.

—*Com veu vostè el seu país?*

—Els problemes del meu país són conseqüència de la seua història. La Grècia moderna és una nació jove que va nàixer després de 400 anys d'ocupació turca. Els grecs no han conegut la llibertat durant molt de temps. En algunes zones del nostre territori l'ocupació va durar fins l'any 1922. Atenes no és una ciutat feta pels seus habitants sinó pels seus enemics. Els grecs actuals tenen una mentalitat destructiva perquè no poden suportar l'herència de la seua història i de la seua cultura. Tampoc no estem acostumats a viure en llibertat perquè la primera cosa que férem els

grecs després d'alliberar-nos dels turcs fou estudiar en Alemanya, que era considerada com una gran potència comercial. Després vingué la dependència dels francesos i els anglesos. Ara la potència dominant són els Estats Units, que encara tenen una forta presència militar al nostre territori. Les invasions procedents de l'Àsia Menor o d'Europa han fet de Grècia un país amb una psicologia feble i dependent. Ens costa adonar-nos de la força del nostre passat. Grècia és un país estratègic per al control de la Mediterrània, una mena de port que sempre han desitjat les grans potències.

—*Com porten els grecs la seua herència històrica?*

—Molta gent al meu país no ama el seu passat perquè els anys d'ocupació tingueren un efecte molt negatiu. La Grècia moderna encara ha d'aprendre a defensar i a respectar el seu passat. Els grecs, però, ni tan sols són respectuosos amb els mites moderns. Hem intentat destruir la nostra memòria. Sempre he estat molt

—*Com porten els grecs la seua herència històrica?*

—*Molta gent al meu país no ama el seu passat perquè els anys d'ocupació tingueren un efecte molt negatiu.*

La Grècia moderna encara ha d'aprendre a defensar i respectar el seu passat.

Els grecs, però, ni tan sols són respectuosos amb els mites moderns.

Hem intentat destruir la nostra memòria. Sempre he estat molt crítica amb Grècia.

particular d'afrontar els problemes de la vida. A vegades som massa passionals i impulsius. Pot ser un defecte, però també una virtut. La nostra actitud emocional s'assembla molt. Tenim una cultura i un passat comuns pels quals hauríem de lluitar a fi recuperar-los i conservar-los. Crec, per exemple, que les nostres tragèdies i comèdies del segle V abans de Jesucrist constitueixen un patrimoni viu i fonamental de la Mediterrània. No podem renunciar a la nostra cultura i a la nostra història.

—*On viu habitualment?*

—Visc en la meua pell.

—*Sí, però deu tenir una casa.*

—Tinc una casa a Grècia i una altra que estic arreglant a Itàlia. El problema dels actors és que passen la major part de la seua vida en els hotels dels llocs on treballen. En tot cas, hi estic acostumada i forma part de la meua vida.

crítica amb Grècia, potser com una mare o un pare intransigent i sense paciència que tan sols veu els errors i no pot apreciar les virtuts

—*I la integració dins de la Unió Europea?*

—A vegades els polítics volen que tots portem el mateix vestit. Tenen una fixació obsessiva per la uniformitat i no per la diversitat, que és molt més enriquidora. Al meu país tenim un intens debat sobre la conveniència d'aquesta integració, però també sobre problemes culturals com la normativa ortogràfica de la nostra llengua. En tot cas, crec més en el diàleg i en les relacions fraternals dels pobles que no en les vinculacions administratives.

—*Troba que hi ha una identitat comuna per als habitants de la Mediterrània?*

—Sí, això ho vaig comprovar als Estats Units, quan vaig entrar en contacte amb la cultura anglosaxona. Els nord-americans són gent treballadora però molt freda. No tenen una passió per gaudir de les coses quotidianes de la vida. Nosaltres a la Mediterrània tenim una forma par-

